

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים

תיכונית
ככה עולים כיתה בחיים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : חורף תשע"ח, 2018
מספר שאלון : 990202
היקף הבחינה : שתי יחידות לימוד

תקשורת המונים - 2 יח"ל

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה בשאלון זה ארבעה פרקים:

פרק ראשון (10X4) 40 נקודות. יש לענות במחברת הבחינה.

פרק שני (10X4) 40 נקודות. יש לענות במחברת הבחינה.

פרק שלישי (2X5) 10 נקודות. יש לענות בגוף השאלון.

פרק רביעי (2X5) 10 נקודות. יש לענות בגוף השאלון.

סה"כ: 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר לשימוש: אין

ד. מלאו את הפרטים הבאים:

פרטי מרכז ההשכלה:

שם:	מספר נבחן:
כתובת המוסד:	שם נבחן:
קוד מוסד:	שם משפחה פרטי
מקום בחינה:	מס' ת"ז:

הדביקו מדבקת נבחן	הדביקו מדבקת שאלון
-------------------	--------------------

בהצלחה!

שם המעריך: _____

ציון בחינה: _____

פרק ראשון (40 נקודות)

קראו את הקטע שלפניכם והשיבו על ארבע שאלות מבין השאלות 1-5.

לאחרונה פורסם בכלי תקשורת שונים בישראל, כי ראש הממשלה ובעליו של עיתון פופולרי נפגשו מספר פעמים במטרה לתכנן עסקה סודית ביניהם. לפי הפרסומים, אם העסקה הייתה יוצאת לפועל, ראש הממשלה היה מקדם חוק, שיגביל את הפצתם של חינמונים (עיתונים שמחולקים ללא תשלום). בתמורה, המוציא לאור של העיתון, המעורב בעסקה, היה דואג לסיקור אוהד של ראש הממשלה בעיתון, וזאת כדי לחזק את מעמדו הפוליטי של ראש הממשלה.

1. הסבירו מהו 'עניין ציבורי' והדגימו בעזרת הקטע המוצג. (10 נק')
'עניין ציבורי' הוא כל נושא בו המידע לגביו (עובדות ודעות שונות) מאפשר לאזרחים לנהל דיון, לגבש עמדות, לקבל החלטות ולפעול בהתאם לאינטרס של הציבור. הידיעה המובאת בקטע עוסקת ב'עניין ציבורי' מכיוון שהמידע בה קשור להתנהגותם ולתפקודם של אנשי ציבור – ראש ממשלה מכהן ומו"ל עיתון. לכאורה, על פי המידע המתפרסם בקטע, מעשיהם מנוגדים לנורמות המוסר והחוקים ופוגעים באינטרס הציבורי.

2. א. ציינו שתי סיבות לכך, שחופש הביטוי חשוב בחברה דמוקרטית. (5 נק')

שתי הצדקות לחופש הביטוי בחברה דמוקרטית (מתוך 4):

- חופש הביטוי הוא חיוני לחשיפת האמת.
- חופש הביטוי הוא חיוני להגשמתו של הפרט.
- חופש הביטוי חיוני לקיומו של המשטר הדמוקרטי.
- חופש הביטוי תורם ליציבות חברתית.

ב. הדגימו סיבה אחת בעזרת הקטע המוצג. (5 נק')
אחת מההצדקות לחופש הביטוי בחברה דמוקרטית היא חיוניותו בחשיפת האמת. חשיפת האמת אודות התנהלותם של ראש הממשלה ומו"ל עיתון פופולרי ופרסומה באמצעי התקשורת מאפשרת לציבור לדון בנושא, לגבש דעות לגביו ולפעול בהתאם (לדוגמה הפעלת לחץ צרכני על העיתון, שינוי פוליטי בבחירות הבאות ועוד).

3. התקשורת מוצגת בשני דימויים: "כלב השמירה של הדמוקרטיה" ו"שומרת סף".
הסבירו דימוי אחד, והדגימו אותו בעזרת הקטע המוצג. (10 נק')
בקטע המוצג ניתן לזהות את דימוי התקשורת כ"כלב השמירה של דמוקרטיה" מכיוון שהיא חושפת בפני הציבור התנהלותם, לכאורה בלתי מוסרית ובלתי חוקית, של אנשי ציבור: ראש ממשלה מכהן ומו"ל של עיתון. הדיון הציבורי בנושא חיוני לשמירה על משטר הדמוקרטי, שמירה על עיתונות חופשית ועל ממשל תקין.

בקטע המוצג ניתן לזהות את דימוי התקשורת כ"שומרת סף" מכיוון שהיא עוקבת אחרי התנהלותם של אנשי ציבור: ראש ממשלה מכהן ומו"ל של עיתון. חושפת, לכאורה פגמים בה ומפרסמת זאת בפני הציבור. הדיון הציבורי בנושא הוא חיוני לשמירה אמנות מידה מוסריות וחוקיות בחברה הדמוקרטית.

4. הציגו את הטענה העיקרית של אסכולת "קביעת סדר היום" והדגימו אותה בעזרת הקטע המוצג. (10 נק')
הטענה המרכזית ב'אסכולת קביעת סדר היום' היא כי התקשורת אינה יכולה לקבוע על מה אנחנו – הציבור – נדון, אבל ביכולתה להשפיע באופן משמעותי על השיח הציבורי. בקטע המוצג מתפרסמת ידיעה לפיה, לכאורה, העומד בראש הממשל ומו"ל עיתון פופולרי ניסו לתאם כיצד להשפיע על 'סדר היום הציבורי'. זאת בשני אופנים, לכאורה: סיקור אוהד של ראש הממשלה והגבלת הפצת עיתון פופולרי מתחרה.

5. א. הסבירו מהי 'אתיקה עיתונאית'. (5 נק')
'אתיקה עיתונאית' היא מערכת של כללי התנהלות והתנהגות לפיהן רצוי שאנשי מקצוע בתקשורת (עיתונאים, עורכים, תחקירנים ועוד) ינהגו. אין מדובר בכללים שקובעים בחוק מה מותר ומה אסור, אלא בנורמות שקובעות "מה נכון לעשות ומה לא נכון לעשות".

ב. הדגימו בעזרת הקטע המצורף בעיה אחת, שקשורה לאתיקה עיתונאית. (5 נק')
בעיה אתית שעולה מהקטע המוצג היא הצורך של העיתונאים להצליב בין מקורות מידע. זאת כדי להבטיח כי המידע אשר מפרסמים הוא אמין, מדויק. במקצוע העיתונאות בדיקת העובדות על ידי הצלבת מקורות מידע היא חלק מהתנהלות אחראית.

פרק שני (40 נקודות)

יש להשיב על ארבע שאלות מבין השאלות 6-11.

6. תפקידי תקשורת ההמונים

א. לתקשורת ההמונים מייחסים חמישה תפקידים עיקריים. ציינו תפקידים אלה. (5 נק')

- סיקור הסביבה
- פרשנות
- מסירת מידע שימושי
- הקניית ידע והעברת תרבות ומסורת
- בידור
- גיוס דעת קהל

ב. הסבירו את התפקיד, שמילאה התקשורת בפרסום הקטע המוצג. (5 נק')

התפקיד שמילאה התקשורת בקטע המוצג הוא 'סיקור הסביבה'. בקטע המוצג מובא מידע על המתרחש בחברה. ללא הפרסום בתקשורת הציבור לא היה יכול לדעת על המקרה הנדון.

7. חופש הביטוי ודמוקרטיה

ציינו והסבירו שתי סיבות (מתוך 4) לכך, שחופש הביטוי חשוב בחברה דמוקרטית. (10 נק')

חופש הביטוי הוא חיוני לחשיפת האמת. החלפה חופשית של דעות שונות בחברה מאפשרת לאמת עדה מול דעה ולהתקרב לאמת.

חופש הביטוי הוא חיוני להגשמתו של הפרט. רק כאשר הפרט נחשף לריבוי דעות הוא מסוגל לגבש עמדה מטיבה משל עצמו ולהתפתח.

חופש הביטוי חיוני לקיומו של המשטר הדמוקרטי. שוק חופשי של דעות הוא יסוד החברה הדמוקרטית. המשטר הדמוקרטי לא יכול להתקיים ללא ריבוי דעות והתמודדות חופשית בין הדעות על דעת הציבור.

חופש הביטוי תורם ליציבות החברתית. במשטרים בהם חופש הביטוי מדוכא, מתנגדי השלטון מנסים לשנות את המשטר באמצעים אלימים. במשטר דמוקרטי, השלטון מוחלף כתוצאה של הכרעה בחילופי דעות.

8. השפעות תקשורת המונים

א. הסבירו מהי הטענה המרכזית בגישת 'השימושים והסיפוקים'. (5 נק')
הטענה המרכזית בגישת 'השימושים והסיפוקים' היא כי לתקשורת המונים השפעה מוגבלת על הפרט. צרכני התקשורת בוחרים במה וכיצד להיחשף בשוק התקשורת. זאת כדי לספק רצונות וצרכים אישיים או קבוצתיים.

ב. הסבירו מה הייתה הטענה של תאוריית 'המחט התת עורית'. (5 נק')
טענת תאוריית 'המחט התת עורית' הייתה כי לאמצעי התקשורת השפעה מוחלטת על הנמענים. כפי שהזרקת חומר באמצעות מחט תת עורית משפיעה על האדם לו מוזרק החומר, כך תושפע האדם שנחשף לאמצעי תקשורת המונים. התאוריה טענה כי ניתן לשלוט בהשפעת התקשורת על הנמען, הן בקביעת התוכן, הן קביעת המינון.

9. פרסומות ושידור מסחרי

א. ציינו שלושה (מתוך הרשימה) אמצעים, המשמשים פרסומאים בפרסומות השונות בכלי התקשורת. (3 נק')

- סיסמה וגיינגל קליטים.
- יצירת רושם של עובדה במסר.
- שימוש באמת חלקית. הימנעות מהזכור פרטים שליליים. הדגשת פרטים חיוביים.
- הגזמה.
- הומור.
- שימוש בנתונים מדעיים והמחשתם במספרים ו/וא גרפים.
- אסוציאציות מיניות.
- שימוש במומחים.
- ייצוג "אדם מן הרחוב".
- שימוש בהשוואות.
- שימוש בסיפור.
- הבטחת בריאות או נעורים.

ב. הסבירו מהו מקור המימון בשידור המסחרי וכיצד הוא קשור לרייטינג (= מדרוג).

(7 נק')

המימון בשידור המסחרי מבוסס על הכנסות מפרסומות. בין תכנית לתכנית ובמהלך התכניות עצמן משודרות פרסומות בתשלום. ככל שתכנית זוכה לרייטינג גבוה יותר – יותר צפיות ביחס לכלל הצופים בכלל הערוצים – כך מחיר הפרסומת עולה. בהתאם עולה ההכנסה מאותה פרסומת עבור חברת הערוץ שמשדר אותה.

10. מפת התקשורת במדינת ישראל

בארץ שולטות מספר משפחות בעולם התקשורת – "ברוני התקשורת".

(5 נק')

א. תנו דוגמה לאחת מן המשפחות האלה.
דוגמה אחת למשפחה אשר נחשבת ל'ברוני תקשורת' בישראל היא משפחת מוזס, בעלי קבוצת 'ידיעות אחרונות'. מלבד הבעלות על העיתון, המשפחה מחזיקה בהוצאת ספרים, מקומונים, ירחונים ואתר אינטרנט ועיתון כלכלה ('כלכליסט').

דוגמה נוספת של 'ברוני תקשורת' בישראל הן משפחת שוקן, הבעלים של עיתון 'הארץ', המשפחה מחזיקה בהוצאת ספרים, מקומונים, ואתר אינטרנט ועיתון כלכלה ('דה מרקר').

(5 נק')

ב. ציינו והסבירו שתי סכנות ליבעלות צולבת בישראל.
סכנה אחת שנשקפת כתוצאה מ'ליבעלות צולבת' בישראל היא צמצום מגוון הדעות בחברה, תוך יצירת אשליה של שוק חופשי – 'פלורליזם מדומה'. הסכנה השנייה היא תוצאה של צמצום מגוון הדעות בחברה היא פגיעה בדמוקרטיה.

11. אינטרנט

(4 נק')

א. הסבירו מהו 'פלורליזם תקשורת'.
'פלורליזם תקשורת' הוא מצב בו אמצעי התקשורת נמצאים בבעלות אנשים וחברות שונים, באופן שמבטיח שוק חופשי של דעות.

ב. הסבירו מהו 'שיימינג' (=ביוש). ציינו תופעה אחת שלילית ותופעה אחת

חיובית, שהן תוצאה של פעולת הישיימינג. (6 נק') / נכון

המונח 'שיימינג' מתאר פעולה של האשמה של אדם על מעשיו, כאשר פעולה זו נעשית באמצעות רשתות חברתיות מקוונות.

תופעה חיובית, שהיא תוצאה של 'שיימינג' היא יצירת הרתעה בקרב אנשים שנוטים לפגוע באנשים אחרים.

תופעה שלילית, שהיא תוצאה של 'שיימינג' היא השימוש בהאשמה שווה כדי לפגוע אנשים, תוך עריכת 'משפט שדה'.

פרק שלישי (10 נקודות)

יש להשיב על חמש שאלות מבין השאלות 12-19.

הקיפו במעגל אחת משתי האפשרויות: "נכון" או "לא נכון" (לכל סימון מתאים- 2 נק')

12. המצאת הקולנוע קדמה להמצאת הטלוויזיה. / נכון

13. 'סף העצמה' נחשב לאחד מהקריטריונים של חדשותיות. / נכון

14. ההבדל בין המודל הקווי למודל המעגלי הוא שבמודל המעגלי

התקשורת מתווכת. / נכון

15. "סיפור פורץ" ו"חדשות מתמשכות" הם סוגים שונים של

'אירוע מדיה'. / נכון

16. 'רעש' בתקשורת נובע תמיד מתקלה טכנית. / נכון

17. ערוץ מסחרי נמצא תחת פיקוחה של 'רשות השידור'. / נכון

18. התקשורת המקוונת הופיעה לאחר התקשורת המודפסת. נכון / לא נכון

19. 'עיתונות צהובה' עוסקת ברובה בשערוריות ורכילות במטרה להגיע לקהל רחב. נכון / לא נכון

פרק רביעי (10 נקודות)

שאלון רב-ברירה (אמריקאי).

יש להשיב על חמש שאלות מבין השאלות 20-27. סמנו את התשובה הנכונה ביותר.

20. תוכנית "ריאליטי" (=מציאות):

- א. הינה חלק מתפקידה של התקשורת 'לסקר את הסביבה'.
- ב. הינה חלק מתפקידה של התקשורת ב'העברת מורשת תרבותית'.
- ג. הינה חלק מתפקידה של התקשורת 'לבדר'.

21. חמשת הממ"ים בתקשורת הם:

- א. מקום, מראה, מידע, מדוע, מפני ש.
- ב. מי, מה, מקום, מדוע, מתי.
- ג. מי, מה, מידע, מתי, מפני ש.

22. בעידן האינטרנט, פיקוח הורים הוא:

- א. הרגל חדש בחיי המשפחה.
- ב. לא מועיל. עדיף להורים להשקיע בבילוי משפחתי משותף.
- ג. חשוב מאשר בעבר.

23. תוכנית התעודה העוסקת בארכאולוגיה בארץ ישראל:

- א. נחשבת ל'המשכיות תרבותית', והינה אחד מתפקידיה של התקשורת.
- ב. עומדת בקריטריון החדשותי- 'התאמה לצפיות הנמען'.
- ג. אינה 'רלוונטית' לימינו, ולכן אין טעם לשדרה בטלוויזיה.

24. במשטר דיקטטורי:

- א. התקשורת חופשית ובעלת עמדות עצמאיות.

- ב. התקשורת הפרטית נתונה תחת פיקוח הדוק.
ג. התקשורת שייכת למפלגה ומשמשת כדוברת של השלטון.

25. 'הזרימה הדו-שלבית':

- א. היא חלק מהמודל המעגלי של התקשורת.
ב. היא חלק מהתאוריות הרואות בתקשורת השפעה מוגבלת.
ג. ממחישה את השפעת תכניות הריאליטי על הצופים.

26. 'עימותים, כיבושים והכתרות':

- א. הם קריטריונים של חדשותיות.
ב. הם סוגים שונים של אירועי מדיה.
ג. קובעים את סדר היום התקשורתי.

27. 'זירת עימותים':

- א. זהו דימוי (=מטאפורה) לתקשורת המציגה מגוון דעות ביחס לנושא במדינה דמוקרטית.
ב. זהו דימוי (=מטאפורה) לחברי כנסת ושרים, הנלחמים עבור קהל מצביעיהם.
ג. זהו דימוי (=מטאפורה) לאירוע מדיה.

ב ה צ ל ח ה !